

Шевченко Анатолій Євгенійович
д.ю.н., професор, завідувач кафедри
теорії, історії права і держави та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України,
Залужений юрист України
Кудін Сергій Володимирович
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії, історії права і держави та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України

ВПЛИВ ТРАДИЦІЙ ПРАВА НА ПРАВОТВОРЕННЯ У КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Національне правотворення не уявляється без врахування значущості існування такої правової системи, що заснована на ідеях, які відображають національну правосвідомість. Саме тому прискіпливу увагу слід приділити формуванню національної правової системи на ключових етапах розвитку українського суспільства. Одним з таких етапів є період Київської Русі.

Слід зазначити про те, що українські землі, починаючи з періоду формування Київської Русі, були ареною протистояння західної та східної традицій права. Тому Ю.М. Оборотов говорить про особливість «місцезрозвитку» України, що дозволило цим традиціям права специфічним чином відобразитись у її правовій культурі, І. Шевченко – про «східно-західне» місце України, І. Лисяк-Рудницький – про Україну як «країну границь», В. Липинський – про культурний простір України як «синтез Заходу і Сходу» [1, с.73-74; 2, с.189-190].

Є.О. Харитонов вважає, що західна традиція права представлена відносно чіткою межею між правовими та іншими інститутами, впливом на правові інститути юридичної думки, яка аналізує та систематизує право, усвідомленням переваги права над політичною владою, впевненістю у можливості існування громадянського суспільства та правової держави [3, с.36]. Її основою стала «західноєвропейська» традиція права; в свою чергу, базою останньої стали правові цінності, що сформувались в античності, з часом вона була «модернізована» залученням християнських цінностей в західній (католицькій, протестантській) інтерпретації, а з XV-XVI ст. відбувається її поступова трансформація в «західну» традицію права (за рахунок просторового розширення «західноєвропейської» традиції, удосконаленням її змісту).

З іншої сторони, «східна» традиція включає мусульманську, іудейську, буддійську, далекосхідну, африканську правові традиції. В історичному ж аспекті до неї слід долучити правові традиції, що існували в тих державах, які на певному хронологічному етапі припинили своє існування (Стародавній Єгипет, Межиріччя, Китай та Індія). «Візантійська» традиція є елементом історичного розвитку «східної» традиції, а у просторово-часовому вимірі – її «переднім краєм». Унікальність «візантійської» традиції становив конгломерат античних, елліністичних і східних культурних традицій, елементів як класичного, так і переробленого римського права, залишків демократії та східної деспотії, неповторності «азіатського способу виробництва», класичного рабства і колонату тощо.

Враховуючи зазначене, більш правильно говорити не про глобальне «змагання» на теренах України «західної» та «східної» традицій права, а про історичні впливи

«західноєвропейської» та «візантійської» традицій. Як відомо, однією із характерних рис права Київської Русі була *традиційність*: у текстах русько-візантійських договорів X ст. поряд із суто візантійськими нормами були відображені і руські правові звичаї (особливо, що стосується спадкування, грошових штрафів за різні злочини).

Але у кінці X ст. Русь приймає християнство у візантійському варіанті, що викликало появу нового інституту – церкви. Для закріплення правового статусу цього інституту було видано «Статут Володимира» та «Статут Ярослава». В них співіснували рецеповані з візантійського права диспозиції релігійних злочинів, інститут церковних судів, десятина та заборона на проведення язичницьких весільних обрядів, руські санкції за вчинення релігійних злочинів, більш широкі юрисдикційні повноваження церковного суду як щодо кола суб'єктів, так і за змістом справ.

В XI – на початку XII ст. було видано «Руську Правду». Однією з причин її появи було: 1) заповнення тих прогалів, які мали місце за нових умов, і не могли бути врегульовані нормами звичаєвого права; 2) заміна тих норм, що вже не відповідали дійсності. Виходячи з конкретно-історичних умов, посилення політичних та торговельних зв'язків між Руссю і Візантією, єдності їх релігійної платформи, об'єктивно візантійський правовий масив становив джерело для запозичення. Але при цьому рецепція існувала у мінімальних розмірах за принципом додатковості: йдеться про часткову подібність, доповнення у потрібних для цього частинах. Також слід наголосити і на тому, що рецепція стосувалась норм приватного права (передусім, спадкового). Публічно-правова сфера (особливо, кримінально-правова) Русі була принципово відмінною і ґрунтувалась на місцевому праві.

Після другої чверті XII ст. Київська Русь вступає у довгий період роздробленості. У правовому полі князівства залишались в межах традицій Руської Правди, в них почали формуватись власні звичаєві правові системи; попри це, у містах Галицько-Волинської землі після середини XIII ст. виникають німецькі анклав, життя яких регулювалось нормами Магдебурзького права (своєрідний конгломерат міського німецького та римського права), що свідчить про зростаючий вплив «західноєвропейської» традиції права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНІ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Оборотов Ю.Н. Месторазвитие и цивилизационная принадлежность украинского права. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: збірн. наук. праць*. За ред. С.В. Ківалова, Ю.С. Шемшученка. Одеса: Фенікс, 2013. С. 72-75.
2. Луцький І. Відмінність візантійської філософсько-правової традиції від західно-римської. *Право України*. 2011. № 1. С. 188-195.
3. Харитонов Є.О. До питання про доцільність дослідження західної традиції приватного права українськими науковцями. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 23. С. 35-40.

ЗМІСТ

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ» (ДО 1000-РІЧЧЯ З ПОЧАТКУ ПРАВЛІННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО):

Б.І. Андрусишин, доктор історичних наук, професор, декан Факультету політології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, заслужений діяч науки і техніки України.

АНТИ-РУСЬ-УКРАЇНА: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....4

Шевченко Анатолій Євгенійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права Університету державної фіскальної служби України.

Кудін Сергій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права Університету державної фіскальної служби України.

ВПЛИВ ТРАДИЦІЙ ПРАВА НА ПРАВОТВОРЕННЯ У КИЇВСЬКІЙ РУСІ.....9

Гринчак Алла Анатоліївна, к.ю.н., доцент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ: ПРИКЛАД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН.....11

Дудченко Оксана Сергіївна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри політології, права та філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

ПРАВОВИЙ СТАТУС РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ВІДПОВІДНО ДО КОНСТИТУЦІЇ УСРР У РЕДАКЦІЇ 1925 Р.....13

Іценко Марина Юріївна, викладачка Економіко-правничого коледжу Запорізького національного університету.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ В ХІХ СТОЛІТТІ.....15

Пилипенко Вікторія Вікторівна, к.і.н., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка.

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ЖІНКИ В ІРАНІ ПІСЛЯ ІСЛАМСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.....17

Чиркін Антон Сергійович, к.ю.н., асистент кафедри державного будівництва НЮУ ім. Ярослава Мудрого.

ДЕМОКРАТИЧНІ ЗМІНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АСПЕКТ.....18

Бінус Аліна Костянтинівна, студентка 2 групи, 2 курсу, Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

СУДОЧИНСТВО ЗА ЧАСІВ ЯРОСЛАВА МУДРОГО ТА В НАШІ ДНІ.....20

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

XXI

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

01 листопада 2019 року

**АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

**«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ
КРАЇНАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ» (ДО 1000-РІЧЧЯ З ПОЧАТКУ
ПРАВЛІННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО)**

**МАТЕРІАЛИ ХХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

*Харків
2019*

УДК 340.12.001

ББК 67.0

78

Відповідальні за випуск:

*О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.*

*Асоціація випускників Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого.*

78 Матеріали XXI Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Харків: 2019. – 264 с.

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

*Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 228п, м. Харків,
61024, Україна.*

УДК 340.12.001

ББК 67.0

*© Асоціація випускників Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого.*

**МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ**

**«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ
КРАЇНАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ» (ДО 1000-РІЧЧЯ З ПОЧАТКУ
ПРАВЛІННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО)**